

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»

Актуальні проблеми сучасної дошкільної та вищої освіти

Збірник наукових доповідей

Одеса
Видавець Бондаренко М. О.
2019

УДК 37.013.2

А 43

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 2 від 26 вересня 2019 року)

Актуальні проблеми сучасної дошкільної та вищої освіти:
А 43 збірник наукових доповідей / за загальною редакцією д. п. н., доцента кафедри теорії і методики дошкільної освіти Ю. А. Руденко. – Одеса: Бондаренко М. О., 2019. – 334 с.

ISBN 978-617-7829-20-0

У збірнику наукових доповідей представлено матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми сучасної дошкільної та вищої освіти» (29-30 жовтня 2019 року), присвяченої 80-річчю з дня народження та 60-річчю професійної діяльності лауреатки Державної премії у галузі освіти України в номінації «дошкільна освіта», дійсної членкині НАПН України, академіка, доктора педагогічних наук, професорки, завідувачки кафедри теорії і методики дошкільної освіти Богущ Алли Михайлівни. В збірнику вміщено наукові доповіді відомих учених, викладачів вищих закладів освіти, докторантів, аспірантів, здобувачів, практичних працівників України та країн ближнього зарубіжжя, в яких розкрито: проблеми розвитку мовлення дітей дошкільного віку; представлено сучасні технології розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного віку; розкрито проблеми підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти, інноваційні та сучасні технології в підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; технології формування професійної компетентності студентів у процесі фахової підготовки; питання психолого-педагогічного супроводу інклюзивної освіти дітей дошкільного віку в закладах дошкільної освіти.

Збірник наукових праць адресовано науковцям, аспірантам, магістрам вищої освіти, педагогам практикам, фахівцям у галузі освіти, майбутнім вихователям закладів дошкільної освіти.

УДК 37.013.2

За достовірність фактів, дат, назв, посилань, літературні джерела тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

ISBN 978-617-7829-20-0

© ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2019

Мардарова І. К., Дудецька Т. С. Розвиток фізичних якостей старших дошкільників засобами рухливих ігор.....	193
Марченко М. Є., Руденко Ю. А. Проблема формування риторичної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у сучасній практиці вищої школи.....	195
Мельник Н. І. Пріоритети професійної підготовки фахівців дошкільної освіти в Європі.....	198
Міщенко В. П. Порухення лексико-граматичного боку мовлення у дітей дошкільного віку.....	203
Монке О. С., Костенко А. М., Лькевич А. О. Етнопедагогічний контекст ігрової діяльності в освітньому процесі ЗДО.....	206
Московчук Н. М. Рівні сформованості україномовної професійно-комунікативної компетенції майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей.....	211
Наслян Л. Г., Цюпак І. М. Особливості впровадження проєктного методу в діяльність закладу дошкільної освіти.....	212
Недодатко Н. Г. Формування ціннісних орієнтацій у дітей дошкільного віку.....	214
Непомняща І. М. Професійна підготовка майбутніх фахівців ЗДО: психолого-педагогічний супровід.....	216
Обуховська О. Ю. Інноваційні форми організації роботи з розвитку мовлення дітей дошкільного віку.....	219
Острианська А. В. Розвиток мовлення дітей дошкільного віку засобами мнємотехніки.....	222
Павелків К. М. Іншомовне кейс-навчання майбутніх фахівців соціальної сфери.....	225
Панченко А. В. Розвиток мовлення дошкільників засобами масової інформації.....	228
Передрій Г. І., Цюпак І. М. Феномен поняття «культура здоров'я».....	231
Петухова Л. Є., Анісімова О. Е. Фребельпедагогіка як сучасний напрям інноваційної професійної освіти.....	234
Петухова Л. Є., Чепурна С. П. Психолого-педагогічний аналіз поняття «професійна самопідготовка майбутнього вчителя початкової школи».....	237
Піскунова А. О. Комплексний підхід до організації роботи з дітьми із особливими освітніми потребами в умовах закладу дошкільної освіти.....	240
Полевикова О. Б. Бібліометричний профіль google scholar як свідчення наукової елітарності Алли Богуш.....	242
Попова О. В., Стародубенко О. О. Навчання перекладу безеквівалентної лексики як об'єкт методологічних досліджень.....	246
Просенюк А. І. Оцінювання у процесі формування педагогічної компетентності майбутніх фахівців дошкільної освіти.....	248
П'яцько Ю. С., Полевикова О. Б. Обґрунтування педагогічних умов виховання інтересу до змісту художнього твору в дітей старшого дошкільного віку.....	250
Рожанська Л. С., Цюпак І. М. Організація та екологізація розвивального середовища закладу дошкільної освіти.....	253
Романюк С. З. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи засобами інноваційних практик.....	255
Русалкіна Л. Г. Стан сучасної англійської підготовки майбутніх лікарів у медичних ЗВО.....	259
Савінова Н. В. Організаційні форми у концептуальній схемі формування та розвитку нормативного мовлення дошкільників з тяжкими порушеннями мовлення.....	260
Савченко Л. О., Кулинка Ю. С. Вивчення проблеми створення арт-маркетингової діяльності у закладах вищої освіти.....	263
Садова Т. А. Синергетичні засади педагогічної взаємодії викладача і студентів.....	265
Саф'ян К. Ю. Вивчення проблеми використання народної іграшки як засобу розвитку пізнавального інтересу старших дошкільників.....	269
Скоробатюк Н. М., Степанишина О. І. Готовність майбутніх вихователів до формування комунікативно-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку.....	272
Сомик О. О., Полевикова О. Б. Методичні підходи до розв'язання проблеми мовленнєвого самовираження дошкільників.....	274
Столярчук Н. В. Реалізація культурноносної функції мовлення дітей дошкільного віку в народознавчій роботі.....	277
Стягунова О. О., Нікітюк К. В. Методика «лялька як персона» в роботі з дітьми уразливих категорій.....	280
Телешкан І. А., Соцька О. П. Пошуково-дослідницька діяльність як засіб формування еколого-валеологічної свідомості у дітей передшкільного віку.....	283

6. Lebedeva, MT (1996). Formation of healthy preschooler lifestyle. Minsk: Folk Education. 144
7. Moiseyuk, V.P. (2012). Modern approaches to the study of the phenomenon of health culture. Ternopil: Bogdan. 125.
8. Obidenna, V. (2010). A comprehensive approach to recovery. *Preschool education*. 2. 15–17
9. Shostak I. (2015). Key concepts of forming a health culture of medical college students. Retrieved from <https://www.cuspu.edu.ua/ua/3-mizhnarodna-internet-konferentsiia-2015/sektsiia-1/3-klyuchovi-ponyattya-formuvannya-kultury-zdorov-ya-studentiv-medychnykh-koledzhiv>.

Любов Євгенівна Петухова,
*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти,
Херсонський державний університет, Херсон, Україна*

Олена Едуардівна Анісімова,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти,
Херсонський державний університет, Херсон, Україна*

ФРЕБЕЛЬПЕДАГОГІКА ЯК СУЧАСНИЙ НАПРЯМ ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Ключові слова: фребельпедагогіка, інноваційні освітні ідеї, трисуб'єктна дидактика, інформаційно-комунікативні технології.

Інтенсивне реформування освіти в Україні зумовлює наполегливі пошуки шляхів трансформування освітнього процесу. Основну ідею його реформування можна сформулювати так: ефективність навчання може бути поліпшена завдяки проектуванню та поширенню інноваційних освітніх ідей і технологій.

Інноваційна освітня діяльність педагога щодо застосування нововведень не піддається формалізації, оскільки потребує врахування людського чинника, зокрема переборення соціально-психологічних бар'єрів, подоланню яких сприяють: урахування наставничих ціннісних орієнтацій, потреб і можливостей педагогічних працівників; створення соціально-педагогічних умов для просвітницького інформування та активного навчання педагогів з метою розвитку в них інноваційних здібностей, формування готовності до прийняття нових ідей та участі в інноваційних заходах.

Прикладом можуть слугувати освітні та виховні концепції, через які проходять наскрізні ідеї, що в своїй основі передбачають проблеми, недостатньо засвоєні педагогічною практикою. Сутність процесу поширення педагогічних ідей полягає в тому, щоб узяти з відомих наукових досліджень найважливіші ідеї, висновки, положення, які акумулюють цільову спрямованість освітніх змін, та допомогти зрозуміти їх, усвідомити значущість для інноваційних перетворень, наявної практики з метою її позитивного розвитку.

Відповідно до Галузевого стандарту вищої освіти в Україні в сучасному освітньому середовищі пріоритетною стає стратегія випереджувального інноваційного розвитку вищої освіти як соціального інституту з метою самоствердження і творчої самореалізації особистості впродовж життя. Однією з умов створення конкурентоспроможності й гнучкості системи вищої освіти визначається необхідність збереження і збагачення передового педагогічного досвіду, трансформування педагогічного процесу. Особливо важливим у цьому є утримання балансу між традиціями та інноваціями.

Одним із виявів трансформування є впровадження інноваційних методів, засобів, прийомів, що гарантуватимуть ефективніше вивчення передових педагогічних ідей та

забезпечать якісно нові перетворення як цілісного педагогічного процесу, так і його складових, що приводять до істотного підвищення результативності.

Трансформування галузі дошкільної освіти в Україні пов'язане насамперед із введенням альтернативних концепцій, в основу яких будуть покладені цілісні моделі виховного процесу, засновані на визначеній єдності методології та засобів її здійснення, тобто такі, що не лише на рівні ідей, а й на рівні ефективних систем втілять ідею гуманізації. В цілому щодо дошкільної освіти, так і стосовно конкретних аспектів освітнього процесу, саме наукова, педагогічна, громадська і просвітницька діяльність видатних діячів науки і освіти дає сучасним педагогам чіткий світоглядний орієнтир.

Значущими для теорії і практики дошкільної освіти є ідеї видатного педагога-реформатора, засновника дитячого садка Фрідріха Фребеля, що нині набули популярності, і вони мають універсальне педагогічне значення та методичну цінність. На основі створеної німецьким педагогом системи науковцями професором Л. Є. Петуховою та кандидатом педагогічних наук О. Е. Анісімовою запропоновано ввести в науковий обіг поняття «Фребельпедагогіка».

Фребельпедагогіка – це цілісна система навчання і виховання дітей дошкільного віку в контексті педагогічної концепції Ф. Фребеля; розділ педагогічної науки про зміст, форми та методи розвитку, навчання та виховання, передачі соціального досвіду від педагога до вихованця. Предметом фребельпедагогіки є спеціально організована, цілеспрямована і систематична діяльність фахівця з формування людини, заснована на ідеях видатного німецького педагога [1, с. 13].

Вивчення спецкурсу «Фребельпедагогіка» має велике значення у процесі становлення особистості майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти, формування та підвищення його педагогічної майстерності та культури, професійного самовдосконалення.

Аналізуючи шлях становлення освітньої дошкільної галузі, чітко прослідковуються підходи до професійної підготовки, розроблені видатним німецьким ученим Ф. Фребелем. Можна визнати, що фребелівська педагогічна концепція протягом століть довела свою життєздатність, актуальність, стала своєрідним фундаментом для становлення дошкільної педагогіки у різних країнах світу. Це положення підтверджується сучасним станом професійної підготовки фахівців у закладах вищої освіти України.

В умовах глобалізаційних змін актуальною є модернізація змісту дошкільної освіти, гуманізація її цілей та принципів, переорієнтація на розвиток особистості дитини. Звернення до педагогіки Ф. Фребеля – шлях синхронізації за ментальністю, культурою, освітою, адже процес глобалізації передбачає інтеграцію усіх сфер суспільного життя. Лейтмотив глобалізації – синхронізація освітніх систем різних країн світу [2, с. 13]. Інтеграції отриманих знань і вмінь сприяє вивчення дисципліни варіативної складової навчального плану (спецкурс «Фребельпедагогіка»), який пропонується для вивчення на IV курсі, та практична підготовка у закладах дошкільної освіти під час виробничої практики.

Було проведено експериментальне дослідження з метою перевірки ефективності розроблених змісту, форм і методів підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до впровадження педагогічних ідей Ф. Фребеля.

На початку експерименту показники контрольної та експериментальної груп не мали суттєвої різниці. У результаті проведеної роботи з вивчення фребельпедагогіки, як показав контрольний зріз обох груп, відбулися позитивні зміни в експериментальній групі у порівнянні з контрольною (високий рівень зріс на 14,7%, достатній – на 8,65%, низький знизився на 23,3%). Отже, підтверджено ефективність запропонованих змісту, форм і методів формування готовності майбутніх вихователів до впровадження педагогічних ідей Ф. Фребеля [1, с. 13].

Одним із найбільш суттєвих чинників XXI ст., що впливає на мотивацію учіння студентів, є застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі, впровадження викладачами комп'ютерно-орієнтованих методик навчання, використання відкритих освітніх ресурсів, широкомасштабне використання інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища (ІКПС); що допомагає вчити та навчатися, робить освіту доступнішою, особливо

для тих, кому бракує навчальних матеріалів, розвиває культуру навчання, творення, обмін співпраці у швидкозмінному суспільстві знань, формуючи таким чином позитивне ставлення до навчання, бажання навчатися, здобувати знання і як наслідок – забезпечує формування позитивної мотивації до учіння в новому інформаційному освітньому просторі [4, с. 404].

Проаналізовано сучасний стан використання «Фребельпедагогіки». З метою визначення рівня використання засобів трисуб'єктної дидактики під час вивчення педагогічних ідей Ф.Фребеля, нами було розроблено анкети для студентів педагогічного факультету запропоновано студентам II, III та IV курсів спеціальності «Дошкільна освіта». У ході проведення анкетування «Відношення студентів до застосування інформаційних технологій у педагогічній діяльності» та «Місце ідей Ф.Фребеля в системі знань студента педагогічного факультету» та «Трисуб'єктна дидактика» зі студентами II, III та IV курсу спеціальності «Дошкільна освіта», ми з'ясували, що всі студенти знайомі з поняттям «інформаційно-комунікаційне педагогічне середовище», а тільки деякі студенти II курсу – 46%, майже всі студенти – 87% III курсу, та всі студенти – 100% IV курсу, змогли дати визначення ІКПС.

На основі даних анкетування з'ясовано, що саме на IV курсі інформаційне забезпечення навчання є високим. Такі дані анкетування пояснюються тим, що методики та предмети застосуванням ІКТ починають вивчатися на більш старших курсах.

Таким чином, проаналізувавши дані, ми можемо сказати, що більшість студентів вважає використання ІКТ в навчальному процесі закладу вищої освіти доцільним, корисним і ефективним. Саме тому, виникла потреба у більш досконалому вивченні майбутніми фахівцями педагогічної системи, поглядів та ідей. Цю необхідність зможе задовольнити використання у навчальному процесі засобів трисуб'єктної дидактики та WEB-мультимедіа «Фребельпедагогіка».

Для покращення самоосвітньої діяльності майбутніх вихователів дошкільних закладів нами були розроблені архітектура та змістове наповнення Web-мультимедіа «Фребельпедагогіка», яка впроваджується на педагогічному факультеті Херсонського державного університету. Під час читання лекції викладач розкриває зміст основних понять спецкурсу, дає пояснення та вказівки щодо самостійного вивчення навчального матеріалу. Мультимедійний супровід доповіді лектора покращує сприйняття поданих питань, які пропонуються для обговорення, створює комфортні умови для аудиторної роботи.

Під час проведення семінарських та практичних занять ресурси Web-мультимедіа «Фребельпедагогіки» використовуються в межах одного з етапів заняття (наприклад, актуалізації опорних знань, узагальнення вивченого матеріалу тощо). Ефективність самоосвітньої діяльності майбутніх вихователів ЗДО підвищується за рахунок цілісності, доступності (відкритості, можливості обирати час і місце для виконання самостійної роботи), економічності (збереження часу на пошук необхідної інформації, заощадження коштів на ксерокопію необхідної інформації) подання структури семінарського заняття, у якому зазначені тема, мета, завдання, питання для обговорення, література та методичні рекомендації, а також зазначені основні питання, на які необхідно звернути увагу під час підготовки до занять.

Отже, Web-мультимедіа «Фребельпедагогіка» спрямована на реалізацію особистісно-орієнтованого, діяльнісного, системного, синергетичного та компетентнісного підходу до організації навчально-пізнавальної діяльності студентів. Це дає змогу забезпечувати дистанційне управління самостійною роботою студентів, здійснювати самоконтроль, формувати групи для спільної навчальної діяльності з метою корекції й контролю; проводити дискусійні форми навчальної роботи вже на лекціях. Розроблена комп'ютерна програма засобом вивчення ідей Ф.Фребеля в моделі трисуб'єктної дидактики, що забезпечує ефективніше засвоєння знань студентами з даного спецкурсу та допоможе реалізувати ідеї видатного німецького педагога в роботі з дітьми.

Використання комп'ютерної програми Web-мультимедіа «Фребельпедагогіка» дозволяє викладачу розробляти та удосконалювати навчально-методичне забезпечення до курсу, а студенту планувати та контролювати самоосвітню діяльність, полегшує процес навчання, а також забезпечує належний рівень засвоєння навчальної інформації. Існуюча практика розширює

використання інновацій в освітній діяльності демонструє тенденцію до зміни традиційних форм, методів та засобів підготовки майбутніх фахівців до практичної діяльності. Ще однією інноваційною формою організації навчальної діяльності студентів є групова робота, яка дає змогу поєднати традиційні засоби навчання (дидактичні матеріали «Дари Фребеля») з сучасними (інтерактивна дошка). Така системна робота дозволяє активізувати пізнавальну діяльність, підвищити рівень креативності, творчого підходу до майбутньої професійної діяльності [3, с. 37].

Таким чином, реалії сьогодення вимагають від вищої школи підготовки фахівця, який не тільки передавати необхідні знання дітям, але й виховувати компетентних людей, які можуть чітко та вільно орієнтуватись у реаліях сучасного життя. Це потребує використання історичного досвіду та розробки нових концепцій освіти, створення умов для виявлення і розвитку творчих здібностей майбутніх педагогів та постійного вдосконалення їхньої педагогічної майстерності. Раціональне поєднання напрацювань минулого і сучасного в національній освіті, компаративний аналіз та реалізація кращих європейських освітніх досягнень може створити можливість побудови якісної, ефективної моделі освітнього процесу [1, с.2].

Процес упровадження фребелівської концепції розуміється нами як усвідомлення алгоритму системи взаємопов'язаних дій, що полягають в аналізі цілей, можливостей, виборі форм, методів та засобів навчання, що забезпечують досягнення високої ефективності професійної діяльності.

References

1. Anisimova, O. E. (2013). *Pidhotovka maybutnikh vykhovateliv doshkilnykh navchalnykh zakladiv do vprovadzhennya pedahohichnykh idey F.Frebelya* [Preparation of future preschool teachers for the implementation of F. Frebel's pedagogical ideas]. Extended abstract of candidate's thesis. [in Ukrainian].
2. Petukhova, L.E. (2007). *Novitni pidkhody do formuvannya profesinykh kompetentsiy maybutnikh spetsialistiv doshkilnoyi ta pochatkovoyi osvity* [New Approaches to Forming the Professional Competencies of Future Specialists in Preschool and Primary Education]. *Pochatkova shkola*. [in Ukrainian].
3. Petukhova, L.E., Anisimova O.E. (2019). *Vykorystannya dydaktychnogo materialu «Dary Frebelya» v roboti z ditmy doshkilnogo viku*. [Using of didactic material "Gifts of Frebel" in work with children of preschool age. Methodical guide for students of higher education institutions, institutions of the postgraduate education system] *Kherson, Borysfen-Pro* [in Ukrainian].
4. Spivakovskyy O. V. (2011). *Do otsynuyannya vzayemodiyi u modeli «vykladach-student-sredovyshche»* [Towards evaluation of interaction in the model "teacher-student-environment"]. *Nauka i osvita*. [in Ukrainian].

Петухова Любов Євгенівна

доктор педагогічних наук, професор,

декан педагогічного факультету,

Херсонський державний університет, Херсон, Україна

Чепурна Світлана Павлівна

аспірантка кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти,

Херсонський державний університет, Херсон, Україна

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «ПРОФЕСІЙНА САМОПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ»

Ключові слова: самопідготовка, самоосвіта, самовиховання, професійна самопідготовка.

Перетворення всіх ланок сучасного освітнього середовища вимагає від майбутнього фахівця високого рівня розвитку компетентностей та професійної самопідготовки. Самоактуалізація, самоорганізація, саморозвиток майбутнього педагога відбувається на протязі